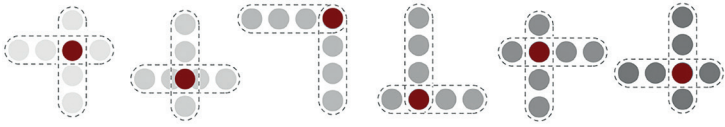

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Tasarım stüdyosu eğitimi, Mikhail Bakhtin'in diyaloji yaklaşımı ile düşünülebilir mi?

Doç. Dr. Derya Adıgüzel Özbek
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Bilindiği gibi tasarım temelli tüm disiplinlerde, tasarım stüdyoları eğitimin çekirdeğini oluşturur. Stüdyoda; tasarım, yaparak öğrenildiği için her bir öğrenen kendi biricik öğrenme sürecini deneyimler. Öğrenme süreci ise kritik alma, tashih alma denilen öğretene ile öğrenen arasındaki görüşmeler, diyaloglar ve eleştirel tartışmalar ile ilerler (Şekil 1). Bu süreçte her öğrenenin tasarım probleminde verdiği cevaplar farklılaşarak sonuç ürüne yansır. Böylesi bir deneyim ortamının hedefi de çeşitliliği ve zenginliği yaratmaktır. Yaratım sürecinin gelişimi için stüdyo eğitiminin nasıl olabileceği, tasarımın nasıl öğretilbileceği ve öğretene-öğrenen ilişkisi farklı açılardan sürekli sorgulanır, tartışılır ve geliştirilmeye çalışılır. Stüdyo eğitiminin geliştirilmesine ilişkin çeşitli yaklaşımlar denenir, sınanır ve önerilir. Diğer yandan Bauhaus'tan bu yana 100 yıldan fazla zaman geçmesine rağmen tasarım eğitiminin büyük ölçüde aynı kaldığı, süre gelen geleneğin devamı niteliğinde bir anlayış ile sürdürüldüğü görülebilir. Stüdyo ortamının sürekli kendini tekrarladığı, diyalogun onaylama bekleyen bir bağlama kayabildiği görülür. Bu noktada tasarım stüdyolarının dayandığı diyalog kelimesinin kökenine bakmak ve diyalog ile aynı etimolojik kökenden gelen diyaloji yaklaşımını düşünmek yeni bir bakış açısı yaratabilir.

Şekil 1: Tasarım Stüdyosu Eğitiminin Geleneksel Modeli (Adıgüzel Özbek, D.)

Bakhtin'in diyaloji kavramı etimolojik kökenini diyalogdan alan ancak diyalektik anlamdaki diyalogdan fazlasını ifade eden bir kavramdır. Burada ifade edilen diyalog sadece ne düşündüğünü söylemenin çok ötesindedir. Çünkü hakikat tek bir kişinin düşüncesinden doğmaz, gerçek doğru, onu arayan insanlar arasında, bu insanların diyalojik etkileşimleri sürecinde doğar. Diyaloji kavramı, özünde sözcükler üzerinden dilbilim özelinde geliştirilen bir kavram olmasına rağmen çoğul anlamlar arasındaki bir iletişimdir ve bu yanı sıra öznelin çoğulluğunu varsayar. Diyaloji, iki öznenin konuşması değildir, çok-seslilik, yani birçok öznenin konuşmasıdır. Diğer bir deyişle bir öznenin diğer özneye kendi özneliği üzerinden yaklaşmasıdır. Diyalojik iletişimde, bağlamlar ve etkileşimler sürekli ve bu etkileşimlerin içinde karşı oluş ve mücadeleler vardır. Diyaloji, iletişim ve ilişkilerin çok boyutlu ve karmaşık bir kavram ağı üzerinde kayıp giden deneyimdir. Diyalojik iletişim ise hedef ve bireysel tutumların baskısına maruz kalmadan akış hali içinde bir

serbestliktir.

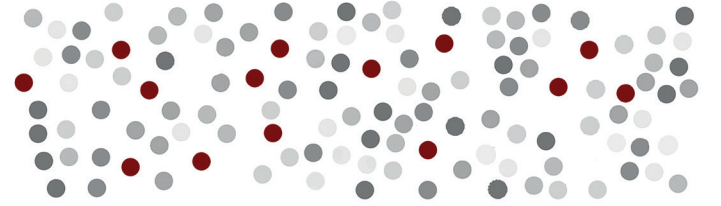
Diyalojik eğitim, farklılıkların bir aradılığında, mutlak amaçlara yönelmeden, akış halinde iletişim ve etkileşim kanallarının kullanıldığı bir üretim halidir. Diyalojik öğrenme ise paylaşılan her diyalogun, yeni düşünme ve bilişsel süreçlerin tetikleyicisi olduğunu bilerek ilerleme yöntemidir. Çünkü her diyalog paylaşılan düşüncelerin olasılığında yeni bir bilişsel yapılanma alanı yaratır. Diyalojik öğretim diyaloga dayalı bir etkileşimi gerektirir, ancak diyalog içeren her öğretim, diyalojik olarak tanımlanamaz.

Alexander (2008), diyalojik eğitimi, öğretene ve öğrenen birlikteliğini hedefleyen beş ilkeye dayandırır. Bu ilkeler; ortaklaşalık, karşılıklılık, destekleyicilik, birikimlilik ve amaçlılıktır (collective, reciprocal, supportive, cumulative, purposeful). Ortaklaşalık ilkesine göre öğretene ve öğrenen aynı ortamda, ortak bir öğrenme ve sorgulama alanı tanımlar ve eş değer olarak bilgi üretimine katkı sağlar. Karşılıklılık ilkesi; eğitimin paydaşlarının, fikir alışverişinde bulunarak alternatif bakış açısı geliştirmesidir. Destekleyicilik, eğitimde fikirlerin özgürce ifade edildiği bir ortam sağlanması ve paydaşların bilgi üretimini birbirlerine yardımcı olarak geliştirmesidir. Birikimlilik, herkesin bir diğerinin katkısını temel alarak, bunları tutarlı düşünce ve anlayış çerçevesinde yorumlamasıdır. Amaçlılık, öğretene eğitim hedeflerini göz önünde bulundurarak iletişimi yapılandırmasıdır (Alexander, 2008; Fisher, 2007).

Tasarım stüdyosu; stüdyo içeriği, stüdyo süreci, stüdyo mekânı ve öğretene ile öğrenen arasındaki ilişkiler aracılığı ile biçimlenir. Bu biçimlenişin diyalojik öğrenmenin beş ilkesi (ortaklaşalık, karşılıklılık, destekleyicilik, birikimlilik ve amaçlılık) ile şekillenmesi, yaratıcı bir eğitim modeli sunma potansiyeli taşımaktadır. Öncelikle öğretene ile öğrenen arasındaki ilişki usta-çırak modelinden, ortaklaşalık ilkesine evrilebilir. Böylelikle birinin veren diğerinin alan olduğu bir sistemden öğretene ve öğrenenin aynı zeminde, eşit katkısı ile gelişen karşılıklılık ilkesine dayanan bir yapıya geçilebilir. Öğretene, öğretmeye hevesi kadar öğrenenin de öğrenmeye isteğinin olması gerekir, bu da ikisinin ortak olduğu bir zeminde mümkün olacaktır. Stüdyo süreci de bu ortaklaşalığı ve karşılıklılığı artıracak stratejileri içerecek şekilde kurgulanabilir. Birikimlilik ilkesi, sadece geçmişte tecrübe edilmiş tasarım ve bilgilerin birikimi değil, öğrenenin de birikiminin potansiyelini kullanacağı bir alan olabilir. Stüdyo mekânı bu yapıyı destekleyici şekilde, sınırların bulanıklaştığı, her yer ve her mekân olarak kente yayılabileceği gibi dijital platformlardan sanal stüdyolara kadar uzanabilir. Tüm bu ilkelerin tasarım stüdyosuna adaptasyonu, amaçlılık ilkesinde birleşebilir. Tasarım stüdyosu eğitiminin amacı; değişen ve gelişen yeni koşullara, zorunluluklara ve kısıtlamalara öğrenenin yaratıcı bir

şekilde cevap verebilmesini sağlamaktır. Burada da görüldüğü gibi amaçlılık ilkesi, yaratıcı düşünmeyi destekleyecek her adımda yapılandırılabilir (Adıgüzel Özbek, 2021).

Gelinen nokta da diyalojik eğitim modeli, tasarım stüdyolarının ana hedefi olan yaratıcı düşünce ve fikirler geliştirme süreçleri destekleyen, tartışma, eleştirme ve soru sormada çoğulcu bir ortamı destekleyen bir yaklaşımdır. Diğer yandan diyalojik eğitimin beş ilkesinin benimsendiği tasarım stüdyo modelleri, yaparak öğrenme deneyimi-

Şekil 2: Tasarım Stüdyo Eğitiminin Diyalojik Modeli (Adıgüzel Özbek, D.)

ni destekleyecektir. Stüdyolarda deneyimlere dayalı alternatif iletişim stratejilerini ortaya çıkardığı, böylece eğitim yöntemini zenginleştirdiği söylenebilir. Ayrıca bu model, stüdyoda öğretene otorite gücü olarak sonuç ürünün tasarımında etkisinin olduğu anlayışın tersine, öğretene ve öğrenenin birlikte deneyimleyerek öğrendiği bir zemine temellenir. Tasarım stüdyosu eğitimine değişimler, gelişmeler ve yeni yaklaşımlar ışığında yaklaşılarak diyaloji kavramına dayanan bir yapı ve süreç önerisi geliştirilebilir (Şekil 2). Diğer yandan, her öğrenenin zorunluluklar ve zorluklar karşısında vereceği tepkinin ve öğrenme yöneliminin farklı olduğu düşünüldüğünde diyalojik model, esnek eğitim planlanmasının da bir yolu olabilir. Mikhail Bakhtin'in Diyaloji yaklaşımına dayanan tasarım stüdyoları denenmeye ve sınanmaya açık bir model olarak tasarım eğitiminde yeni tartışmalar açarak, çeşitlenen stüdyo yapıları ile geliştirilebilir. Bu gelişim, stüdyoda diyalojik ilişkiler tanımlayarak akış halinde biçimlenebilir.

Kaynakça

Adıgüzel Özbek, D. (2021). Dialogical Structure Experience in Basic Design Studio at Online Education. *Journal of Design Studio*, 3 (2), 261-270.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/journalofdesignstudio/issue/65760/1010531>

Alexander, R.J. (2008). "Dialogic teaching: Principles, repertoires and indicators". R.J. Alexander (Ed.), *Towards dialogic teaching: Retinking classroom talk* (pp.37-44), Thirk: Dialogos.

Fisher, R. (2007). *Dialogic Teaching: Developing Thinking and Metacognition Through Philosophical Discussion*. *Early Child Development and Care*, 177(6-7), 615-631.

